OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR SOHASIDAGI ISLOHOTLAR

Sh. M. Ro‘ziqulov
Andijon davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

Xusniddinova Muxtaramxon Saloxiddin qizi
Pedagogika fakulteti
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabasi
E-mail:muxtaramxonxusniddinova@gmail.com

Annotatsiya .Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasida amalga oshirilayotgan zamonaviy islohotlarning mazmun-mohiyati yoritiladi. Xususan, oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga moslashtirish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash kabi yo‘nalishlar tahlil qilinadi. Shuningdek, davlat siyosatida ilm-fan va ta’limning ustuvor yo‘nalish sifatida belgilanishi, yosh kadrlarni tayyorlashdagi yangi yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari ko‘rib chiqiladi. Mazkur maqola orqali quyidagi savollarga javob topish mumkin: Oliy ta’lim tizimida qanday yangilanishlar amalga oshirilmoqda? Ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari nimalardan iborat?

Kalit so‘zlar: oliy ta’lim islohotlari, innovatsion rivojlanish, ilm-fan, ta’limni modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalar, xalqaro standartlar, kadrlar tayyorlash.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli taraqqiyot sharoitida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar har bir davlatning strategik rivojlanish omiliga aylanmoqda. O‘zbekiston Respublikasida ham mustaqillikning yangi bosqichida ushbu sohalarni tubdan isloh qilish, ularni xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish muhim vazifa sifatida belgilandi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, ilmiy salohiyatni oshirish va innovatsion rivojlanishni ta’minlash borasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Prezident ta’kidlaganidek: “Yangi O‘zbekistonni barpo etishda ta’lim va ilm-fan eng muhim ustunlardan biri hisoblanadi.” Ushbu fikr ta’lim tizimining nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy rivojlanishdagi hal qiluvchi o‘rnini ko‘rsatadi. Shu bois oliy ta’lim muassasalarining sonini oshirish, ularning sifatini yaxshilash, xorijiy universitetlar bilan hamkorlikni kengaytirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar aniq statistik natijalar bilan ifodalanmoqda. Xususan, 2017-yildan boshlab oliy ta’lim tizimini kengaytirish va modernizatsiya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Agar 2017/2018-o‘quv yilida respublikada atigi 72 ta oliy ta’lim muassasasi faoliyat yuritgan bo‘lsa, 2023/2024-o‘quv yiliga kelib ularning soni 219 taga yetdi.

Bu esa qisqa vaqt ichida 3 barobardan ortiq o‘sishni anglatadi.Shuningdek, bugungi kunda O‘zbekistonda jami 211 ta oliy ta’lim muassasasi mavjud bo‘lib, shundan 112 tasi davlat, 30 tasi xorijiy va 69 tasi nodavlat oliygohlar hisoblanadi.Bu ko‘rsatkichlar oliy ta’lim tizimida sog‘lom raqobat muhitini shakllantirish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.Oliy ta’lim bilan qamrov darajasi ham sezilarli darajada oshdi.

Masalan, 2014-yilda 18–23 yoshdagi aholining atigi 6,8 foizi oliy ta’lim bilan qamrab olingan bo‘lsa, 2024-yilga kelib bu ko‘rsatkich 47,7 foizga yetdi.Bu esa ta’lim tizimida amalga oshirilgan islohotlarning eng muhim natijalaridan biri hisoblanadi.Talabalar sonining ortishi ham tizim rivojlanayotganini ko‘rsatadi. 2024/2025-o‘quv yilida oliy ta’lim muassasalarida 1 million 167 ming nafardan ortiq talabaning tahsil olishi kutilmoqda.

Bundan tashqari, sirtqi ta’lim shaklida tahsil olayotgan talabalar soni ham keskin oshib, 2020-yildagi 118 ming nafardan 2023/2024-yilda 607 ming nafarga yetgan. Bu esa ta’limning ommalashuvi va moslashuvchan shakllari rivojlanayotganini ko‘rsatadi. Ilmiy salohiyatni oshirish borasida ham muhim natijalarga erishilmoqda. Hozirgi kunda oliy ta’lim tizimida 39 mingdan ortiq professor-o‘qituvchilar faoliyat yuritib, ularning qariyb 17 ming nafari ilmiy darajaga ega. Umumiy ilmiy salohiyat darajasi 44

foizni tashkil etadi. Bu esa ilm-fan rivoji uchun muhim asos bo‘lib xizmat qilmoqda.Innovatsion rivojlanish yo‘nalishida ham sezilarli o‘zgarishlar kuzatilmoqda.

Xususan, ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy etish, startap loyihalarni qo‘llab-quvvatlash va texnoparklar tashkil etish orqali iqtisodiyotning innovatsion modeli shakllantirilmoqda. Bu borada yosh olimlarga grantlar ajratish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlari joriy etildi.

Mazkur islohotlar jarayonida Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan strategik yondashuv muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, davlat rahbari ta’lim va ilm-fanni rivojlantirishni Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sifatida belgilab berdi.

Xalqaro tajriba bilan solishtirganda ham O‘zbekiston oliy ta’lim tizimi jadal rivojlanayotganini ko‘rish mumkin. Masalan, 2024-yilda 23 ta O‘zbekiston oliy ta’lim muassasasi xalqaro QS reytingining Markaziy Osiyo ro‘yxatiga kiritilgan.Bu esa milliy ta’lim tizimining xalqaro maydondagi nufuzi ortib borayotganidan dalolat beradi.Ilmiy nazariy jihatdan esa, innovatsiyalar iqtisodiy o‘sishning asosiy omili sifatida qaraladi. Bu borada iqtisodchi Joseph Schumpeter innovatsiyani iqtisodiy rivojlanishning “harakatlantiruvchi kuchi” deb baholagan. Uning nazariyasiga ko‘ra, yangi bilim va texnologiyalar jamiyat taraqqiyotini tezlashtiradi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar innovatsion iqtisodiyotga o‘tishning muhim bosqichi hisoblanadi.Shunday qilib, aniq statistik ma’lumotlar va tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasidagi islohotlar qisqa vaqt ichida sezilarli natijalar berib, mamlakatning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar kompleks va tizimli xarakterga ega bo‘lib, ular mamlakat taraqqiyotining muhim omiliga aylanmoqda.

So‘nggi yillarda oliy ta’lim muassasalari sonining keskin ortishi, ta’lim bilan qamrov darajasining oshishi, kredit-modul tizimining joriy etilishi hamda raqamli texnologiyalarning keng qo‘llanilishi ushbu sohadagi ijobiy o‘zgarishlarning yaqqol

ifodasidir. Shu bilan birga, ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati natijasida ilmiy tadqiqotlar hajmi ortib, yosh olimlarni qo‘llab-quvvatlash, startap loyihalarni rivojlantirish va ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish borasida muhim natijalarga erishilmoqda. Bu esa iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini ta’minlashga xizmat qilmoqda.

Mazkur islohotlar jarayonida Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan ta’lim va ilm-fanni ustuvor yo‘nalish sifatida rivojlantirish g‘oyasi muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qilmoqda. Prezidentimiz ta’kidlaganidek, “ilm-fan va ta’lim taraqqiyoti – Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining poydevoridir”.Ilmiy-nazariy jihatdan qaraganda, innovatsiyalar iqtisodiy o‘sishning asosiy omili hisoblanadi. Bu borada Joseph Schumpeter nazariyasi alohida ahamiyatga ega bo‘lib, unda innovatsiyalar jamiyat taraqqiyotining harakatlantiruvchi kuchi sifatida e’tirof etiladi.

O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar aynan shu nazariy yondashuvga mos ravishda olib borilmoqda.Umuman olganda, oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasidagi islohotlar mamlakatning barqaror rivojlanishini ta’minlash, xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirish hamda zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lgan kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
2. Shavkat Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2016.
3. Joseph Schumpeter. The Theory of Economic Development. – Harvard University Press, 1934.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining oliy ta’lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari (2017–2024 yillar).
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi materiallari.
6. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari (stat.uz).
7. Abduqodirov A.A. Ta’lim tizimini modernizatsiya qilish asoslari. – Toshkent, 2020.
8. Yo‘ldoshev J.G‘. Zamonaviy pedagogika asoslari. – Toshkent: “Fan”, 2019.
9. Xoliqov A. Innovatsion iqtisodiyot asoslari. – Toshkent, 2021.
10. Xalqaro reyting agentliklari (QS, THE) hisobotlari.